

**Bara positivt med
rökfritt, säger
Linnéa, sales
manager på
Hard
Rock
Café**

Linnéa
gör nej-
tecknet
till tobak

Förbundsordföranden har ordet:

Vilka strategier skall VISIR ha för att följa upp målen som man enades om på kontaktkonferensen 22 maj 2005?

Målen är : Följa upp försäljningsförbudet av tobaksvaror till minderåriga. Motverka passiv rökning i ännu inte sanerade miljöer. Verka för att rökavvänjning i offentlig regi blir en realitet. Motverka tobaksbruk i form av snus och Verka för särskild hänsyn till tobaksskador på barn.

Målen är olika till sin natur och kräver därför olika strategier. De tre första har det gemensamt att kunskapen om rökningens hälsofaror genom de senaste årtiondenas antirökpropaganda av VISIR och andra organisationer, upplysning i massmedia och myndigheters åtgärder och lagstiftning har gjort denna kunskap allmänt känd. Den har blivit så känd att man inte liksom tidigare behöver koncentrera sig på just detta budskap men dock tänka på fortgående generationsväxlingar och att underhålla kunskapen. Den huvudsakliga uppgiften blir att gå vidare och åstadkomma en förbättring d.v.s tobaksbrukets minskning.

Allmänheten frågar sig närmast idag: "Hur kan det komma sig att så många röker när alla vet att det är så farligt?" Svaret är som alla läsare av denna tidskrift vet: nikotinets bindande förmåga och narkotiska karaktär. Detta vet också en majoritet av svenska folket, men dessvärre tycks det ligga i den mänskliga naturen att vilja

låta sig bedras. Detta manifesteras tydligast av att nikotinet inte är officiellt narkotikaklassat och underkastat lagar och regler för narkotikahandtering utan får säljas fritt i form av tobak på grund av att det inte har "varit politiskt möjligt" att reglera nikotindistributionen. En begränsning av nikotintillgången till vuxna bedöms f.n. som alltför integritetskränkande i motsats till andra åtgärder för att värna om folkhälsan som t.ex. smittskyddslagstiftningen. Mot denna hörs inga protester utan tvärtom efterlyser man idag kraftfulla åtgärder mot hotet av fågelinfluensan.

Mot dessa inkonsekvenser i det demokratiska samhälle vi lever i kan VISIR och dess medlemmar i princip bara göra en enda sak, nämligen att efter bästa förmåga söka påverka beslutande demokratiska församlingar. Enklast och bäst går det ju om man är ledamot i dem men vanligtvis får man nöja sig med att försöka påverka valda representanter. Att påverka politiska partier och stödgrupper som t.ex. pensionärsföreningar kan också vara väl värt en insats.

När det gäller de två återstående målen: Motverka tobaksskador i form av snus och Särskild hänsyn till tobaksskador på barn kan en något annorlunda strategi vara aktuell. Skadorna av snus domineras helt av nikotinets påverkan på ämnesomsättningen med ökad risk för tidigare debut av diabetes 2 och hjärt- och kärlsjukdomar. De kan först yttra sig som förhöjt blodtryck och senare ge allvarliga skador i olika organ. Risken

Bengt Rosengren,
förbundsordförande i VISIR.
e-post:bengt.rosengren@spray.se

för tumörsjukdomar i munhålan och bukspottkörteln och ev andra organ i buken är liten, men inte negligerbar. Tobaksskadorna på barn med minskad födelsevikt, ökad astmafrekvens, ökad risk för plötslig spädbarnsdöd och sensibilisering för nikotin, för att nämna de viktigaste, förtjänar ökad uppmärksamhet. Skadorna i de sistnämnda två målområdena är inte så allmänt välkända som tobaksskadorna i allmänhet och kunskaperna härom bör därför spridas. I övrigt kan de ovan beskrivna strategierna vara aktuella.

Låt oss inte förtrötta!

Bengt Rosengren

**Ut och visa att
VISIR finns
under den
Rökfria veckan
v.47**

VISIR-Aktuellt/Friskare liv är medlemstidning för **Riksförbundet VISIR.**

Utkommer med fyra nummer per år. Ansvarig utgivare: **Arne Stråby**, arne.straby@telia.com

Adressen till Riksförbundet VISIR: Hälans Hus, Fjällgatan 23A, 116 28 Stockholm

Tel 08-591 282 11, Hemsida: www.visir.a.se E-post:visir@telia.com

Förbundsordförande: **Bengt Rosengren**, bengt.rosengren@spray.se

Grafisk produktion: **Asken media**, 031/ 0708- 87 16 17 Material per post till

Asken media, Aminogatan 15D, 431 53 Mölndal. E-post:kjell@askenmedia.se

Tryck:Tryckedjan, Mölndal 2005. ISSN 0282-0617

Richard Doll har lämnat oss

Den brittiske cancerforskararen Richard Doll avled i juli 2005. Han blev 92 år gammal.

Richard Doll besökte Sverige bara två månader före sin bortgång. Han hade av Karolinska Institutet utsetts till hedersdoktor och promoverades till detta vid en ceremoni i Stockholms Stadshus den 13 maj. Några dagar senare höll han ett uppskattat anförande för 2-300 åhörare på Karolinska Institutet.

Det var Richard Doll och hans medarbetare Bradford Hill som med början redan 1948 genomförde den forskning som visade att rökning ger lungcancer. Doll hade observerat en stark ökning av lungcancer under 30 år. Han misstänkte först asfalt vid vägbyggen, som hade ökat under denna tid. Han frågade ett antal lungcancerpatienter om deras yrkesliv men också om levnadsvanor.

Det visade sig att vägarbete var rätt ovanligt bland de cancersjuka men däremot var de nästan alla storrökare. Det övertygade Doll. Han trodde på sin forskning och slutade då själv att röka. Hans resultat publicerades 1950, men han möttes av skepsis, både bland forskare och myndigheter.

Även Nordirland inför totalt rökförbud

Nordirland följer den irländska republikens exempel och inför rökförbud i alla slutna offentliga lokaler och på arbetsplatserna, inklusive restauranger, pubar och barer. Det tillkännagavs Nordirlands hälsominister Shaun Woodward den 17 oktober inför en publik bestående av representanter för hälso- och sjukvård och företrädare för restaurangbranschen. Den nya lagen ska träda i kraft i april 2007.

- Jag vill inte stoppa er som röker från att röka, sa ministern, det är ert val. Men ingen har rätten att utsätta kolleger och arbetskamrater för de faror som passiv rökning innebär.

Doll och Hill fortsatte sina forskningar, de kartlade rökvanor bland läkare och de följde upp sina undersökningar. Till slut var bevisbördan mot tobaken så överväldigande att alla seriösa forskare insåg att de hade rätt.

Doll fortsatte sin forskning och slutade egentligen först vid sin död. Han var en nestor inom detta område, och han har fått den uppskattning han förtjänar. Sir Richard Doll kallades han, för han blev adlad av drottningen för sina vetenskapliga insatser.

Jag träffade Doll vid en konferens i Italien 1991 och kan därför presentera den här bilden av honom, i talarstolen där han säkert kände sig hemma.

Arne Stråby

- Ingen ska heller utsätta andra som inte röker för tobaksrök i lokaler där allmänheten har tillträde.

Beslutet har föregåtts av en skonsultation för att undersöka allmänhetens uppfattning om ett totalrökförbud. Woodward har tidigare redogjort för resultatet. Det visade sig att 91 procent av de tillfrågade stöder ett totalförbud.

Tillkännagivandet att det blir ett totalförbud kom samtidigt som resultaten från undersökningar av rökförbudets resultat i republiken Irland offentliggjorts. Som Tobaksfakta berättat så anser en stor majoritet av de irländska rökarna att förbudet är bra eller mycket bra. En annan studie visar att både luften och personalen på Irlands serveringar blivit friskare tack vare förbudet.

Företrädare för det brittiska läkarförbundet hyllar regeringen för att den lyssnat till folket och lovar hjälpa till med att genomföra beslutet i praktiken. Pub-ägarna har i det längsta bedrivit lobbyverksamhet för ett partiellt förbud.

Skottland har tidigare beslutat om ett totalt rökförbud från mars 2006 och den engelska regeringen väntas nu backa från sitt tidigare hårt kritiserade förslag om att låta pubar som inte serverar mat undantas från en kommande lag om rökförbud på serveringarna. Nordirland utgör en knapp femtedel av den irländska ön och har 1,7 miljoner invånare.

Källor: Belfast Telegraph, Ulster Herald och BBC, 17 oktober 2005.

LUFT-konferensen: Alexandra Charles prisbelönad för folkhälsoarbete

Den årliga konferensen om tobaksprevention, LUFT-konferensen, har ägt rum i Södertälje den 22-23 augusti. Från VISIR deltog Göran Löfroth och Arne Stråby. LUFT är här en förkortning och står för "Landstingens Utvecklingsarbete För Tobaksfrihet".

Det var ungefär 200 deltagare i denna konferens. Plenarföredrag och en paneldiskussion stod på programmet, liksom en del föredrag och en work-shop i parallella sessioner. För det sociala programmet hade man ordnat besök på Tom Tits Experiment och några kulturella inslag.

Hans Gilljam, Stockholms Läns Landsting, öppnade konferensen, och bland föreläsarna kan nämnas Gunnar Ågren och Paul Nordgren från Statens Folkhälsoinstitut och professor Robert West, London.

Alexandra Charles, mer känd som nattklubbsdrottning och kändis, har på senare år engagerat sig hårt i arbete för kvinnors hälsa. För detta engagemang belönades hon vid konferensen med Yrkesföreningar mot Tobaks Folkhälsopris 2005.

I motiveringen skriver Yrkesföreningar mot tobak: "Alexandra Charles har i olika sammanhang tydliggjort tobaksbruk som ett av

I paneldiskussionen om snus ser vi här fr v Ann-Therese Enarsson, Alexandra Charles och Per Haglind.

de allvarligaste hoten mot kvinnors hälsa."

En stor paneldiskussion om snus hölls på tisdagen. Den leddes av Per Haglind, stadsläkare i Göteborg. I panelen ingick också Alexandra Charles, Ann-Therese Enarsson (En rökfri generation), Rosaria Galanti (läkare, Stockholms Läns Landsting) och Anna Östbom (Statens Folkhälsoinstitut). Diskussionen om snuset handlade mycket om hur unga människor ska kunna räddas från att gå i en snusfälla och falla för tobaksindustrins budskap om snuset.

Snus är också tobak, även om det inte förorenar luften som rökning. VISIR har nog anledning att diskutera hur vi ser på snuset. Bengt Rosengren ägnar sig åt den frågan på sidan 2 i detta nummer.

Arne Stråby

Nätverket för Tobaksprevention

VISIR, tfn 08-591 28 211,
E-post: visir@telia.com
www.visir.a.se
Cancerfonden, tfn 08-744 10 00,
www.cancerfonden.se
Hjärt-Lungfonden,
tfn 08-566 242 00,
www.hjart-lungfonden.se
En Rökfri Generation,

tfn 08-10 93 00,
www.nonsmoking.se
Läkare mot tobak, tfn 08-677 10 90
Lärare mot tobak,
tfn 08-677 10 90,
www.teachersagainsttobacco.org
Sjuksköterskor mot tobak,
tfn 08-677 10 90
Stiftelsen Laryngfonden,
tfn 08-655 40 01
Farmaci mot tobak,
tfn 08-677 10 90

En av föreläsarna, professor Robert West (till vänster) i samtal med Hans Gilljam, Stockholms Läns Landsting.

Under nästa år kan det komma en lag som tillåter att receptfria nikotinläkemedel säljs i detaljhandeln.

-Det är naturligt att gå vidare och underlätta för människor att få tag på nikotinersättningsmedel, sade vårdminister Ylva Johansson när hon presenterade direktiven för den statliga utredningen som skall vara klar under 2006.

VISIR finns på Riksarkivet

I samband med flyttningen av VISIR:s kansli från Märsta till Hälsans Hus centralt i Stockholm för flera år sedan blev det nödvändigt att gallra ut en hel del äldre material, eftersom den nya lokalen bara bestod av ett rum. Men arkivhandlingar har sparats och deponerats i Riksarkivet. Där finns de tillgängliga för forskare och andra som vill ta del av VISIR:s livaktiga historia.

Det som finns i Riksarkivet är arkivex av VISIR-aktuellt/Friskare liv, protokoll, material om konferenser, aktioner, skrivelser och korrespondens m m.

En omfattande samling av tidningsurklipp är särskilt intressant. VISIR abonnerade under sin intensiva tid på pressklipp och fick därmed in allt som skrevs om VISIR i tidningarna. Och särskilt på 70-talet var det ganska mycket...

Riksarkivet finns på Kungsholmen i Stockholm, tel 08-737 63 50, postadress Box 12541, 102 29 Stockholm, E-post riksarkivet@riksarkivet.ra.se Mer information om öppettider m m finns på Riksarkivets hemsida www.ra.se.

Arne Stråby

Nästa solsemester... Spanien inför rökförbud med få undantag

Hälsoutskottet i det spanska parlamentets kongress har enats om en tobakslag som förbjuder rökning på arbetsplatser, sjukvårdslokaler och skolor och andra utbildningslokaler, på sportarenor och allmänna kommunikationer, i affärslokaler och hissar. En åldersgräns vid 18 år vid försäljning av tobak införs.

Tobaksförsäljning förbjuds i offentliga administrativa byggnader, i lokaler för hälso- och sjukvård, skolor och byggnader

Fimpa med hjälp av Apoteket

Det rapporteras från många håll att rökstoppet på krogen har inneburit en kraftigt ökad försäljning av nikotikläkemedel. Och nu står Apotekets sluta-röka-coacher redo, dygnet runt, för dem som vill ha hjälp att fimpa. Nikotinberoende är en last för många. Fram till nu har beroendet varit mycket fokuserat på tobak. Omkring 30 procent av all cancer orsakas av rökning och rökning leder till nästan 7000 onödigt tidiga dödsfall varje år - i Sverige. Tobak är därmed den vanligaste dödsorsaken till en för tidig död. Från rök till snus är en tråkig utveckling, tycker Eva Fernvall på Apoteket AB.

för kultur och sport. I princip där rökning är förbjuden.

Tobaksreklam förbjuds i tidningar och radio, på stortavlor och på bio. Lagen träder i kraft den 1 januari 2006, men ska först formellt beslutas i senaten någon gång i november. Det spanska parlamentet består av två kamrar, kongressen och senaten.

Av partigruppernas nära 200 förslag till ändringar och undantag under utskottsbehandlingen av förslaget till tobakslag är det endast en handfull som har gått igenom. Ett av dem är att tillåta separata röktrum i bussterminaler, flygterminaler och på teatrar.

Det är inte ovanligt att man kan betjänas av en rökande bankman eller tjänsteman i någon kommunal eller statlig myndighet.

Enligt senast tillgänglig statistik över andelen rökare i Spanien röker 33 procent av den vuxna befolkningen, 42 procent av männen och 24 procent av kvinnorna.

Källa: El Mundo, 5 oktober 2005 och El Mundos arkiv.

www.fhi.se - gå till Rökfria serveringar 1 juni 2005
www.rokfrikrog.se
www.tobaksfakta.org

Foto: Charlotte Ferneman

Jan-Erik Jansson har avlidit

En mycket god vän och flitig medarbetare i VISIR finns inte längre bland oss. Jan-Erik som var så glad och kämpade mot cancer, fick ändå se sig besegrad. Vi som arbetat tillsammans med Jan-Erik blir ställda inför ett stort Varför. Vi kommer att minnas honom som en idéspruta, som alltid genomförde sina idéer. Alltid lika glad och positiv. Ingenting var omöjligt för Jan-Erik. Han kämpade verkligen för att ungdomen inte skulle hamna i ett drogberoende. Han var också en god underhållare, med sin medryckande sång bjöd han på sig själv på ett fint sätt. Vi som fick lära känna Jan-Erik skall med tacksamhet minnas honom som en god vän och kamrat.

Ingrid Rehnberg Svensson ordförande VISIR i Mariestad

184 Skurttfilmer sålda

På uppdrag av styrelsen i VISIR redovisas här några noteringar beträffande SKURT-filmerna.

Först lite kommentarer från personer som har sett och använt filmerna i sin verksamhet.
 "Jag har använt videofilmerna om snus och tobak på låg- och mellanstadiet. Eleverna uppskattade filmerna och den ledde till grupparbeten och livliga samtal. Den ger bra information om det farliga med rök- och snusning. Jag har rekommenderat filmerna till idrottsföreningar och skolor."

(Idrottslärare vid Nykils skola)

"Jag tycker det var ett jättebra innehåll i filmerna och ser fram emot att få se vilka reaktioner det blir hos målgrupperna. Möjligtvis att avsnitten är litet långa, men jag räknar med att kunna låna ut filmerna till lärarna så eleverna kan se avsnitt 2+3 vid senare tillfällen, som uppföljning till mitt besök."
(leg. tandhygienist i Kisa)

En skola lät eleverna var för sig recensera filmen avsedd för låg- och mellanstadiet. Men eftersom filmen visades för elever i åk 9 blev åsikterna naturligtvis inte så positiva. Det är ju inte så lätt att i den åldern kunna separera det allmängiltiga från den egna verkligheten. En elev gjorde ett gott försök att se på ett mer "vuxet" sätt och han skrev i sina kommentarer: "Filmen har bra förebilder, som säger vad de tycker om rökning. Speciellt för de som är intressera-

de av idrott, och de andra sakerna som artisterna osv. Bra exempel på vad som kan hända om man röker. Positiv men bestämd stämning i filmen.

På samma gång som filmen är bra så tror jag tyvärr inte det kommer att lämna ett starkt intryck för framtiden, men alla lär sig nån gång. Även om den är avsedd för yngre bör det visas "hårdare" bilder på vad som händer med organ."

Vid en rundringning till ett 20-tal AV-mediacentraler visar det sig att dessa lånat ut filmerna 250 gånger. Det finns stora variationer i efterfrågan från norr till söder. MediaCenter i Luleå, som rent geografiskt täcker en fjärdedel av Sveriges yta, har inte haft en enda utlåning till exempel. Umeå har däremot mer än 30 st. Allra bästa statistiken har Karlstad (35 st). Smålandslänen, Kronoberg och Jönköping samt Blekinge har vardera över 20-talet utlåningar. Många skolor i storstadsregionerna har köpt filmerna direkt från kansliet. Skåne-regionen toppar statistiken.

Totalt har vi sålt 184 filmer.
Ulla på kansliet

Stor andel rökare bland psykiskt sjuka

Andelen rökare är minst dubbelt så hög som bland psykiskt sjuka som bland friska. Det visar data från USA och England. Cigaretten blir ofta ytterligare ett sätt att dämpa ångesten.
 Skriften kan laddas ned från www.psychologistagainsttobacco.org

Norge
 Efter rökförbudet vill nu Norges Astma- och Allergiförbund ha en lag mot rökning på hållplatserna. Rökning skapar och förstärker problemen för dem som har astma, speciellt vid kyla och mycket avgaser, säger förbundets politiska rådgivare Ingar Leiksett.

Skottland
 Man blir dum av att röka. Det kan dom grunna på som lovade sluta på nyårsaftonen. Många rökare hävdar ju att de måste röka för att kunna koncentrera sig, men det är precis tvärtom visar forskning vid universitetet i Aberdeen och Edinburgh. 465 personer har följts under lång tid, från 1947. När försökspersonerna 2002 var 67 år gamla fick de genomgå samma tester som vid 11 års ålder. Det visade sig att de som rök, och framför allt de som fortfarande rökte klarade sig sämst. I genomsnitt sänktes resultatet på de mentala testerna med 4 procent. Man blir alltså dum av att röka!

SLUTA-RÖKA-LINJEN **RING 020-84 00 00**

Cancerfonden, Folkhälsoinstitutet, Hjärt-Lungfonden, Apoteket AB och Centrum för Tobaksprevention

Kallelse till årsmöte för VISIR i Stockholm

Söndagen den 26:e februari 2006 kl. 15.00,
Olof Palmes gata 25 har VISIR Stockholm årsmöte.
Eventuell ytterligare information om årsmötet kommer att läggas ut på hemsidan
http://bildning.se/lokalt/_stockholm.htm

Personer intresserade av att ingå i en ny styrelse för VISIR i Stockholm kan höra av sig till :

Bo Hellgren, VISIR i Stockholm
Box 9083, 12609 Hägersten, tel. 08-447 48 07
E-post: rokaremtobak@yahoo.se

VISIR i Stockholm kommer att medverka den 24:e och 25:e november på Stockholmsmässan i Älvsjö under den pågående Tobaksfria Veckan. Personer som har tid lust och möjlighet att medverka vid VISIR:s monter är välkomna att höra av sig till Bo Hellgren.

ATT LEVA MED TOBAKSRÖK!

33.3 miljoner amerikanska ungdomar lever i riskzonen för att ha nedsatt läsförmåga på grund av sidorök. (Passiv rökning). Det skriver Science News i Washington D.C i en sammanfattning av en forskningsartikel i januarinumret.

Kallelse till årsmöte för VISIR i Uppsala

Onsdagen den 25 januari 2006 kl. 15.00
Adventistkyrkan i Uppsala, Kvarnbergsgatan 6
Efter att ordförande Anna-Britta Stenberg hastigt avled 1990 har föreningen VISIR i Uppsala varit vilande p.g.a. brist på kandidater villiga att bilda en ny styrelse.

Inför det nu utlysta årsmötet behöver därför ett tillräckligt antal personer boende i Uppsala län anmäla sig villiga att bilda en ny styrelse för VISIR i Uppsala. Om så inte sker är alternativet att lägga ner VISIR i Uppsala eller att göra en sammanslagning mellan VISIR i Uppsala och VISIR i Stockholm. Eventuell ytterligare information om årsmötet kommer att läggas ut på hemsidan
<http://bildning.se/lokalt.htm>

Personer intresserade av att ingå i en ny styrelse för VISIR i Uppsala kan höra av sig till :

Bo Hellgren, VISIR i Stockholm.

Stopp för rök och snus i Växjö

Efter en hård debatt i fullmäktige förbjuder landstinget i Kronoberg både rök och prilla på jobbet. Ett landstingsråd tycker att förbudet har ett löjets skimmer över sig men ett annat landstingsråd pekar på att tobakens negativa hälsoeffekter är väl dokumenterade. Så rätt så...

**Nästa nr av VISIR
Aktuellt kommer i mars
månad 2006. Välkommen
med idéer och
material men före
sista februari.**

Limerick:

**En fet liten man ifrån
Skåne
uppförde sig just som en
fåne
han sa, kanske att ja
kan bli smal en da
om ja tar ciggen i
stället för mat se**

Sven Kinnander

Ju mer dina
sparpengar växer,
desto mer hjälp
hamnar i andras
fickor.

När du sparar i Humanfonden går varje år 2% av din fondförmögenhet till Riksförbundet VISIRs livsviktiga arbete, och 98% till dig. Vi försöker naturligtvis få dina pengar att växa så mycket som möjligt för att Humanfonden ska vara en bra affär för dig, men också för att så mycket hjälp som möjligt ska hamna i andras fickor.

Hittills har Humanfondens kunder bidragit med nästan 400 miljoner till ideella organisationer. Nu hoppas vi innerligt att Humanfonden får massor av nya sparare, att värdeutvecklingen blir minst lika bra som tidigare och att vi kan förmedla 400 miljoner till.
Minst.

HUMANFONDEN I SAMARBETE MED VISIR

BANCO

TEL 0200-23 00 40 • WWW.BANCO.SE

KONTAKTA BANCO FÖR RÅDGIVNING, INFORMATIONSBROSCHYR OCH FAKTABLAD. AKTIEMARKNADEN GÅR UPP OCH NER OCH VÄRDET PÅ ETT FONDINNEHAV KAN DÄRFÖR UNDERSKRIDA DET INSATTA BELOPPET. HISTORISK AVKASTNING ÄR INGEN GARANTI FÖR FRAMTIDA AVKASTNING.

Hur mår personalen på (nästan) rökfria restauranger i Göteborg?

För några år sedan publicerades ett reportage från paradgatan Avenyn i Göteborg i VISIR Aktuellt. Då skulle vi undersöka hur det var ställt med den rökfria avdelningen på restaurangerna. Svaret kan sammanfattas - sådär. På några fanns en avdelning dit rökarna var hänvisade. Någon mellanvägg existerade inte.

I dag vet vi att det är annorlunda. Förbudet under det första halvåret får godkänt. Få restauranger bryter mot förbudet och de flesta krögare är nöjda. Gästerna har inte minskat nämnvärt. Omsättningen var oförändrad hos 32 av 40 företag i Göteborg.

En måndagskväll på Avenyn i november. Flanörerna är få. Några restauranger med permanenta glasverandar är halvbesatta. En spårvagn dundrar upp mot Götaplatsen. Utanför Diamond Dogs hittar jag tre småfrysande bolmande tjejer. "Det är jobbigt men skönt", säger en av dem som inte tog på sig ytterkläderna.

Gästerna på restaurang **Julien** är i övre medelåldern och kommer oftast i par för en matbit. På en vanlig kväll finns det inte fler än 2-3 rökare som då måste gå ut på trottoaren och röka.

Babar

Per Ovdahl 4 år bakom disken på

Per Ovdahl på Babar

baren på andra våningen avslöjar att man håller på att bygga ett

Källarmästare Nadel Javanshir stoppade rökning på Julien en vecka innan lagen trädde i kraft. Servitris Sanna Lavasahi tycker att rökfritt är bra för hon har aldrig rökt.

rökrum bakom baren. Inte stort (8kvm) men dyrt. Trots att han är rökare har han märkt att röklukten inte sitter i kläderna lika mycket som innan 1 juni.

Baren rymmer 180 gäster samtidigt och speciellt nu när vinterkylan smyger sig på vill man ge rökarna möjlighet till ett bloss i värmen.

Mattias Oskarsson, dörrvakt, har inte märkt att fler gäster efter rökstoppet går utanför och blossar.

Lilla London

Här träffar jag Yvonne Sångberg som jobbat 11 år på denna populära

träffpunkt i hörnet av Avenyn och Vasagatan. Personalen på restaurangen får inte röka under arbetstid. Inte ens gå utanför och ta ett bloss.

- Jag har jobbat tidigare i nattklubbsmiljö och då var man ganska hes när man kom hem frampå morgonen. Jag började röka i 16-års åldern och då var man inte påverkbar. Nu försöker jag sluta.

Diamond Dogs -Rock 'n Roll Bar Utanför träffar jag tre rökande

tjejer, Lisa Frantzich, en ledig res

tarangchef, Johanna Björlin som firar en tenta och Helena Thoreson.

Bryggeriet

Bartender Henrik Sellman, två och ett halvt år på detta ineställe på Avenyn.

Henrik Sellman

- Farfar slutade röka för 15 år sedan, farmor röker fortfarande. Kanske kvinnor har sämre karaktär, säger han med glimten i ögat. Han har aldrig rökt själv förutom en (1) festcigarett för 10 år sedan. - Rökfritt är klockrent, säger han.

Maria Isabel Sastre, servitris på Bryggeriet, har rökt cigaretter i 7

Maria Isabel Sastre på Bryggeriet

är men slutat nyligen. - Det är så mycket annat som förstör kroppen så jag tänkte inte hjälpa till med tobaken som förstör så mycket i min kropp, Härligt att mitt gamla hemland Spanien inför

Rökfria Avenyn - efter rökstoppet

Jag tittar in i förmodligen Sveriges minsta tobaksaffär. Två meter bred och och tre meter lång. Ardi meddelar att cigarettförsäljningen är som förut men snuset ökar.

Hard Rock Café Bild sidan 1.

Linnea Freiholtz, sales manager på Hard Rock Café träffar jag några dagar senare.

- Skönt att röken försvunnit från jobbet, säger hon. Jag har jobbat i mycket rökiga miljöer, ibland

trodde jag att jag såg ut som en rökare invändigt, säger hon. Nu är det underbart att komma hem och inte lukta rök.

Linnea har aldrig rökt en cigarett förutom någon festcigarett som råkat bli tänd. Det gäller den övriga familjen likaså

Linnea är en av 15 anställda på Hard Rock Café som tackade ja till att få hälsan undersökt före rökstoppet.

- Jag hade tydligen bra värden på utandningsprovet i maj så det skall bli intressant att se hur resten av undersökningen utfallit.

- Efter mina 5 år i krogvärlden är det nu ljuvligt att både jobba i denna miljön och komma hem.

Jag har aldrig haft några klagomål från gästerna. Vi tänker ju inte så

mycket på något som är bra, bara det dåliga.

Det negativa är att svettlukten från en del som dansar blir mer kännbart men det är ju inte lika farligt som tobaksrök.

Text&Foto Kjell Hedlund

Rökigt på uteserveringar i vinter?

Sverige följde som väntat efter Norge och införde rökfritt på restauranger. En skillnad är att man i Sverige får ha ett röktrum inomhus på restaurangerna, medan den möjligheten inte finns med i den norska lagstiftningen.

En erfarenhet som man har gjort i Norge var att många restauranger ökade ut genom att börja med uteservering också. Det hade ett uppenbart samband med förbudet, eftersom det är tillåtet att röka vid bord som står utomhus. I Oslo fanns året innan förbudet två serveringar som även hade utomhusbord, men efter förbudets införande var det hela 98 som erbjöd den möjligheten.

Det tycks bli likadant i Sverige. I Stockholm har redan ett tiotal restauranger ansökt om att få ha

Det blev rökfritt även på pubar, tack för det. Men nu laddar restaurangerna om med uteserveringar och infravärmare?

vinteröppna uteserveringar bara inom Norrmalms stadsdelsförvaltning, och ytterligare ett trettiotal lär ha hört sig för där om den möjligheten.

Nå, ska vi tycka synd om rökarna som måste sitta ute i vinterkylan med sina kaffekoppar eller glas, som man får ta ut själva? Det blir ju ingen bordsservering där rökning kan förekomma.

Nej, jag tycker inte det. Bortsett att de själva ansvarar för sina dåliga beslut att fortsätta förgifta sig själva och sin omgivande miljö så kommer nog många restauranger att installera infravärmare för att hålla sina rökande kunder varma och kanske stimulera dem att sitta kvar och dricka.

Nackdelar med sådana vinterserveringar är förstas att det går åt en massa energi till alla dessa infravärmare, som man kan befara. Vad säger samhällets energisparare?

Skulle det bli många rökare som sitter där ute och blossar så måste man förstas se till att inte övriga restauranggäster, som är på väg in, blir utsatta för rök. Det normala är att gå på restaurang för att äta god mat och njuta av den sköna innevärmen och den härliga rökfria luften...

Jag undrar om rökarna själva tycker att det är så bra. Julbord ute på trottoaren - nej tack!

Arne Stråby

Debatt-plats i Aftonbladet

Nedanstående artikel skrev jag med stöd av Bengt Rosen-gren och Göran Löfroth inför Världshälsoorganisationens (WHO:s) rökfria dag 2003. Vi lyckades få in den på debatt-plats i Aftonbladet rätt dag, 31 maj 2003, en helsida där, vilket gav stor spridning till vårt budskap.

Artikeln har förstas intresse även för VISIR-aktuellts läsare. Vi kan inte räkna med att alla läser Aftonbladet dagligen. Den borde ha publicerats i VISIR-aktuellt snarast efteråt, vilket också planerades men aldrig verkställdes av redaktören.

Vi väljer dock att återge den i alla fall nu. Förhållandena på restaurangerna har åtgärdats och förbättrats sedan dess. Artikeln beskriver där bara ett historiskt skede. När det gäller rökning i TV och på film kvarstår dock bristen på acceptabla förhållanden och agerande från myndigheterna. Artikelns huvudbudskap har därför tyvärr inte blivit inaktuellt.

Vi påminner läsarna än en gång om att detta inte är skrivet 2005. Nu skulle allt om restauranger sett annorlunda ut. Där har historien hunnit ifatt oss.

Arne Stråby

Under de senaste decennierna har vi efter hand fått ett allt mer rökfritt samhälle. Just nu är det rökning på restauranger som är föremål för diskussion och beslut. Folkhälsoinstitutet har funnit att det är svårt att komma fram på frivilliglinjen och föreslår lagstiftning.

Tanken är att det ska finnas tillgång till rökrum, men servering av mat och dryck skall vara i en rökfri lokal. Det är nog bra. Därmed skonas man personalens arbetsmiljö från den ganska otäcka blandning av giftiga kemikalier som tobaksrök utgör. I

Norge har man redan beslutat om rökfria restauranger. När gör Sverige slag i saken?

Om restaurangerna åtgärdas så har man kommit långt på vägen till en hälsosam och rökfri miljö. Den som var med på 1960-talet minns hur man rökte ohämmat på varje arbetsplats och i de flesta allmänna lokaler. I filmens värld rökte man ständigt, och Humphrey Bogart gjorde en skön konst av att hantera cigaretter.

Rökdemokrati?

I början av 70-talet började Socialstyrelsen att tillsammans med tobaksbranschen annonsera om "rökdemokrati", dvs att rökare skulle visa hänsyn och ta rökpauser. De borde inte röka i bilen, under sammanträdet etc utan ta paus och gärna gå ut och röka. Annonserna visade ofta en rökare utanför en bil.

Vid den tiden hade de som inte röker börjat att ställa krav. Det var då som Riksförbundet VISIR (Vi som inte röker) bildades för att driva kraven på rökfri miljö. Men många andra bidrog, och Socialstyrelsen byggde ut sin byrå för hälsouppläsning.

Efter hand hände det en del. SJ gjorde sina restaurangvagnar rökfria, ett lyckat experiment. De som trodde att rökarna inte skulle komma alls när de inte fick röka hade helt fel, det blev ökad omsättning och många fler gäster i stället. Flyget följde efter så småningom. Numera är i stort sett alla tåg och flygplan helt rökfria, en stor framgång.

Cancer av passiv rökning

Myndigheternas åtgärder hade också betydelse. Det kom vetenskapligt material som tydde på att passiv rökning innebar cancerrisk även för den som inte rökte själv. Det innebar att Arbetskyddsstyrelsen måste ändra sin tidigare inställning att rökning på arbetsplatser inte var en arbetsmiljöfråga.

Det gjorde man också. Arbetskyddsstyrelsen och Socialstyrelsen utarbetade tillsammans regler om rökning i gemensamma lokaler och på arbetsplatser. Det var 1983, och de innebar ett stort steg framåt för en rökfri miljö för alla som vill ha det. I takt med ökad medvetenhet om riskerna och obehagen med tobaksrök så blev det allt fler rökare som också ville ha rökfri miljö.

Dessa regler gjorde stor nytta, trots att de bara var rekommendationer. 1993 ersattes de av Tobakslagen, som har en bindande status. Det blev arbetsgivarens skyldighet att hålla med rökfri miljö i arbetslokaler.

Restaurangerna blev undantagna från detta krav, men nu kan vi se ljuset i tunneln framför oss. Även restaurangpersonalen kan få rätt till rökfri miljö inom en någorlunda rimlig framtid.

Film och teater

Är därmed alla luckor tätade? Nej, det finns en typ av arbetsplatser där man systematiskt bryter mot lagen och där myndigheterna tydligen inte utövar någon tillsyn. Det är teatrar och lokaler för inspelning av film och TV-program. Sveriges Television, detta statliga företag som borde vara ett mönster av laglydighet, bryter ofta mot tobakslagen. Det kan varje TV-tittare se, de håller inte med rökfri arbetsmiljö.

Nu säger man förstås att konstens frihet går före lagen. Var står det kan en laglydig byråkrat undra, nej, det står ingenstans. Man tar lagen i egna händer.

Regissören är arbetsledare och alltså arbetsgivarens representant. När han beordrar t ex Claire Wikholm i "Bella bland kryddor och kriminella" att tända en cigarett och blåsa rök på barnet hon talar med, som var fallet i ett av avsnitten, så bryter han mot tobakslagen. Barnet har rätt till rökfri miljö - liksom all TV-personal som är närvarande.

Arbetsgivaren är ansvarig för detta lagbrott. Det är skandalöst att miss-handla ett barn på detta sätt. Varför ingriper inte de ansvariga myndigheterna?

Skådespelarnas fackliga organ, Teaterförbundet borde ingripa om de skulle tänka på sina medlemmars hälsa. Men man upplever nog att man sitter på två stolar. De skåde-

spelare som är rökare har inget emot att röka på scen eller vid film- och TV-inspelning, för de får gratis cigaretter då, kanske ganska rikligt. Teaterförbundet har i ett brev medgivit att det förekommer "morotsigaretter", alltså någon form av stimulans för att uppmuntra rökandet på scenen.

Inom filmen, särskilt i USA, har förekommit mycket stora belopp, rena mutor från tobaksbolag till skådespelare för att de ska röka bolagets produkter i en film som spelas in. Sylvester Stallone fick en halv miljon dollar för att röka Brown&Williamsons produkter i minst fem scener. Philip Morris har också betalat mycket höga belopp för exponering av något nytt märke man lanserade just då.

Om sådana mutor förekommer i Sverige vet vi inte. Men tobaksmarknaden är fri numera, och många bolag släss om andelar på marknaden. De har alla ett intresse av att framställa rökning som det naturliga i alla sammanhang. Skådespelare och regissörer som ställer upp på det är för dem mycket värdefulla.

Världshälsoorganisationen WHO har instiftat den 31 maj som den tobaksfria dagen, och man har för varje år något tema för kampen mot tobaken. Nu är det rökning inom film och mode som är temat. Tänk om filmbolagen, Sveriges Television och alla teatrar kunde ta det som förberedelse för ett klokt beslut: nu slutar vi blossa på scenen. Nu ska även allergiker kunna sitta på första bänk!

Det är rätt onödigt att tända cigaretterna. Vill man leka Humphrey Bogart så går det att göra det ändå. Det är ändå inte på riktigt på teatern. När Don José sticker kniven i Carmen så markerar han bara. Man får inte skada människor, och det borde gälla rökare också. Eller vad säger ansvariga myndigheter, och vad säger Granskningsnämnden för radio och TV?

Göran Löfroth, professor em. i miljömedicin

Bengt Rosengren, professor em. i onkologi

Arne Stråby, frilansjournalist, civilingenjör, tidigare verksam som expert på luftföreningar vid Arbetarskyddsstyrelsen

VISIR på Skogens Dag

Söndagen den 4 september sken solen över Torups rekreativområde i Svedala kommun utanför Malmö. Där hade Malmö stad, Svedala kommun och Skogsstyrelsen tillsammans med flera andra föreningar ordnat "Skogens Dag" för barn, ungdomar och vuxna.

Föreningarna som deltog hade placerat sig med sina olika aktiviteter längs en vandringsstig som var ca 2500 meter lång. Där var Friluftsrådet från både Malmö och Svedala med allt från Mulle till TVM. Det var tipspromenad. Hitta Vilse från Civilförsvarsförbundet. Skogssällskapet som visade hur man gör ritkol och tjära, ornitologer och djurskyddsföreningen som gav besökare av sina olika kunskaper.

Vid slingans början var VISIR tillsammans med UMAS (Universitetssjukhuset Malmö Allmänna Sjukhus) placerade med ett "partytält" där sjukhusfolket testade lungkapacitet och luktsinne och där VISIR representerades av Siv

Malmberg och Eivor Svenonius som pratade lunghälsa och delade med sig av de kunskaper om tobakens skadeverkningar som VISIR besitter. Flera som gjorde utandningsprov visade sig behöva undersökas vidare då de visade prov på KOL. Många rökare vill faktiskt prata om sin rökning och många som har rökare i familjen vill också gärna prata med VISIR om sina funderingar runt tobaksanvändning. Den äldre generationen är bekymrad för barnbarnen och yngre frågar om snus är så ofarligt som det i bland beskrivs. Barnen fick knappor med text "Tobak eller hälsa" eller "Rök luktar illa" och vuxna tog för sig av pennor med VISIRs loga inför tipspromenaden.

Broschyrer och annat material gick åt och många av besökarna tog med sig så mycket material att de också fick VISIRs plastkasse att ta det hela i. När dessa besökare lämnade tältet hade de en mycket positiv uppfattning om VISIR.

Dagen började klockan 10 och slutade inte förrän klockan 3 på eftermiddagen. Det blev en lång dag för Siv och Eivor i solskenet, men de brinner för VISIR och har en otrolig kämpaglöd. Heder åt sådana medlemmar! Och tur att Siv hade kaffe och bullar med.

*Gertie Nordqvist
VISIRs Skånedistrikt*

Eivor Svenonius:

Att röka med barn är barnmisshandel

Nu slipper restaurangpersonalen utsättas för tobaksrök. Det är bra, något som VISIR har verkat för under mer än 30 år nu. Men hur är det för foster och barn? De är våra minsta och känsligaste individer. Vem skyddar dem, undrar Eivor Svenonius, känd barnläkare i Malmö och aktiv i VISIR sedan länge, under flera år som förbundsordförande.

Jag vill gärna presentera Eivor lite närmare för alla som läser VISIR-aktuell. Hon hör till dem som slagits hårt för barnens rätt till rökfri miljö. Ibland har det blåst motvind, men Eivor är inte rädd för att vara käringen mot strömmen. Jag börjar med att fråga varför hon blev läkare.

- Jag var nog inriktad på det redan som barn. Min farfar berättade om sin barndom. Han och hans syskon blev tidigt föräldralösa och skulle tas om hand av andra, av dem som åtog sig dem för den lägsta summan. Det berörde mig djupt och jag skrev i min dagbok "så ska barn inte ha det bara för att de är fattiga". Jag ville ha ett yrke så att jag kan förhindra att barn har det så svårt. Då låg det nära tillhands att sikta på barnläkare.

- Som kvinnlig läkare var det tufft både under utbildningen och i yrket på 1950-60 talet. När jag med fina betyg i min examen sökte jobb vid Barnkliniken i Malmö fick jag beskedet att "vi anställer inte kvinnor som läkare här, för de gifter sig och föder barn". Nå, jag fick jobb på andra håll, i Linköping, Uddevalla och Ljungby. 1969 kom jag åter till Barnkliniken i Malmö, fick fast tjänst. och byggde upp Barnallergivdelningen där.

- Eivor, vad fick dej att engagera dig för barnen och aktivt motarbeta rökning i hemmiljö?

- Det var det som jag såg i mitt arbete. Jag specialiserade mig på allergiska besvär hos barn, bedrev forskning också och disputerade 1982 på en avhandling om hur man kunde behandla astma hos barn med intensiv fysisk träning efter viss medicineringsmetod. En ny metod för att mäta lungfunktionen fanns också i avhandlingen. Några år senare blev jag docent.

- Du kom fram till något intressant om barn som hade astma.

- Ja, jag mätte cotinin i deras urin. Cotinin är en nedbrytningsprodukt av nikotin och åter-

finns därför normalt bara hos rökare. Men astmabarnen hade förhöjda halter av cotinin. De rökte naturligtvis inte själva, det var så även på små barn. De hade alltså utsatts för nikotin, och rökning i deras hem var enda förklaringen. Deras föräldrar rökte och gjorde barnen till passiva rökare. Det bidrog verksamt till deras astma också.

- Jag publicerade de här rönen i flera arbeten på 1980-talet. De mötte motstånd både från tobaksbolagen och allmänheten, men fakta är fakta. 1992 deltog jag i

en paneldebatt med Aulin på Swedish match/Tobaksbolaget och Agneta Dreber, Folkhälsoinstitutet. Astma Allergiförbundet var också där liksom pressen.

- Det var då jag sa rent ut att det är barnmisshandel att utsätta barn för tobaksrök. Det fick jag kritik för, även i läkarkretsar, men jag stod för det. Fem år senare sa professor Björkstén samma sak och då fick han applåder. Man får inte vara först med att säga vissa sanningar...

Hur gick det för barnen då?

- Jag startade rökavvänjning för mina astmasjuka barns föräldrar. Det pågick i många år och gav ett mycket gott resultat. Vissa barn blev nästan besvärsfria från sin astma när deras hemmiljö blev rökfri.

Inom VISIR känner vi Eivor som engagerad i styrelsen och vår förbundsordförande åren 1998-2001. Nu är hon övrig ledamot och har arbetat mycket med Skurt-projektet, som vi tidigare har berättat om, främst i VISIR-aktuell nr 3-4 2004. De videofilmer med TV-figuren Skurt som producerades har visats i TV3 och har sålts till många skolor som ett led i deras arbete för att få barn att aldrig börja röka. Eivor får avrunda med det:

- Initiativet till filmen "Mycket bättre utan tobak" tog jag för att hjälpa skolorna att bli "självgående" när det gäller den årliga ANT undervisningen i grundskolan. Många skolor här nere använder filmen i kombination med muntlig undervisning och diskussioner med eleverna.

Tilläggs kan att Eivor arbetar med rökavvänjning inom Malmö kommun och har arbetsuppgifter på skolor där på programmet framöver. Vi får vara glada att hon inte har lagt av även om hon har nått pensionsåldern.

Arne Stråby

Barn köper, röker och snusar tobak

Tina, just fyllda 14, berättar att hon fest-rökt då och då. Det var rätt så många fester och inte så mycket skola. Ciggen fick hon eller köpte från kompisar och ibland snodde hon från morsan.

En måndag kände hon suget. Att hon blivit nikotinberoende förstod hon nog inte riktigt. Det hade varit någon ung tjej i skolan som pratat och sagt att cigg och snus inte var bra, men hon hade inte lyssnat så noga.

Tina visste att kompisarna köpte både cigg och snus i Glada kiosken så hon stack från skolan och slapp äta nån äcklig fiskpudding. Det var inga problem i kiosken, hon fick sitt paket Marlboro och växel tillbaka på femtilappen. Oh vad skönt det kändes när hon drog in de första blossen. Alla problem försvann.

Så kanske det kan gå till när en minderårig blir fast i nikotin-träsket. Först lite provande i smyg eller med kompisarna, så mer och mer och en dag kommer suget utan att det är fest.

Sättet att få tag i tobak motsvarar också verkligheten. Man får eller köper från kompisar, man ber någon vuxen köpa, man får eller stjälar från föräldrar. Det allra vanligaste är dock att man köper själv.

Drygt 60 % av 16-åriga pojkar (årskurs 9) som röker eller snusar säger att de köper själv enligt CANs undersökning 2004. Flickorna har det inte lika lätt, drygt 50 % köper cigaretter själv enligt samma studie.

Det är ett lagbrott att sälja tobak till den som är under 18 år. Den som gör det kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Eftersom det säljs tusentals förpackningar tobak till underåriga varje dag så skulle fängelserna kunna bli överfulla. Det kanske de är ändå, men inte av den anledningen. Eller så skulle staten få in miljoner i böter. Så är det inte heller.

Enligt BRÅ (Brottsförebyggande rådet) dömdes år 2004 endast sju (7) personer för olovlig tobaksförsäljning. Påföljden var bara låga böter och en liten summa till Brottsofferfonden för den olovliga försäljningen. Under de senaste åren, 2001-2003, har det varit på samma sätt med i medeltal 6,5 personer som dömts för sådan olovlig försäljning. Böterna och avgiften till Brottsofferfonden är småpengar i förhållande till vad de kan ha tjänat på tobaksförsäljningen.

Det borde vara klart att det krävs andra påföljder för att brotten skall minska. Ett mer effektivt sätt vore att den butik som bryter mot tobakslagen förbjuds sälja tobak över huvud taget under några år framåt. Indragning av licens för försäljning av tobak vid lagbrott finns redan på Island och kommer sannolikt snart på Irland.

Rökning är vanligare bland årskurs 9 än bland vuxna medan snusning är ungefär lika mycket förekommande. Den mest relevanta jämförelsen är att jämföra andelen vuxna som röker eller snusar med andelen i årskurs 9 som röker eller snusar dagligen eller då och då. Det är från hela denna grupp av ungdomar som rekrytering av framtida vuxna rökare och snusare sker.

Nu röker 13 % av vuxna män medan hela 18 % av pojkarna utnyttjar cigaretter. Och 17 % av vuxna kvinnor röker medan 30 %, nästan dubbelt så många, av flickorna röker. För snusning är andelen män och pojkar samt andelen kvinnor och flickor ungefär lika stora. Rekryteringsgrup-

pen till tobaksberoende vuxna är alltså större för rökning och lika stor för snusning.

Vi kan förlora kampen mot tobaken om vi inte kan minska antalet barn och ungdomar som börjar röka och snusa. Ett bland flera sätt är att göra tobak mindre tillgängligt för barn och ungdomar genom effektiv kontroll av åldersgränsen.

Göran Löfroth

KRONISK HOSTA SOM VUXEN

- efter passiv rökning som barn.

Exponering för tobaksrök under barndomen fördubblar risken att som vuxen drabbas av luftvägsbesvär. Det visar den hittills största studie som gjorts över sambandet mellan sådana besvär hos vuxna och passiv rökning i barndomen. Resultatet presenteras online i tidskriften Thorax. Studien omfattade 35 000 icke rökare i Singapore. De engagerades i studien från 1993 till 1998 när de var mellan 45 och 74 år.

Under åren 1999 till 2004 intervjuades samtliga 35 000 om hur mycket tobaksrök de hade utsatts för både före och efter 18 års ålder. De fick också berätta om de hade kronisk hosta, slembildning eller astma och hur länge de haft det.

Betydligt mer än hälften, 65 procent, hade levt med någon rökare under barndomen. I de flesta fallen var det fadern som rökte. I Asien är det i de flesta länder få kvinnor som röker, men en femtedel hade ändå haft en rökande mor.

Riskerna ökade om fler än en person rökte i barndomshemmet.

Dessa effekter av barndomens passiva rökning var oberoende av eventuell exponering för tobaksrök i vuxenlivet. Forskarna fann att även personer som inte äter så mycket frukt och sojafibrer hade ett visst skydd mot kronisk hosta relaterad till tidigare passiv rökning.

Källor: Thorax Online 2005

Kommunerna kan spara två miljarder på rökavvänjning

De anställdas rökning kostar de svenska kommunerna nära två miljarder kronor varje år. Det är pengar som i stället skulle kunna bekosta 5 500 nya heltidstjänster om kommunerna satsade på rökavvänjning för alla anställda som vill sluta röka.

Det framgår av skriften Kommunguide – att utveckla det tobaksförebyggande arbetet, som Statens folkhälsoinstitut publicerat. Den har kommit till som vägledning för kommunerna.

Dessa har ansvaret för den lokala tillsynen av rökfria miljöer på alla serveringar liksom i barn- och ungdomsmiljöer, t ex skolgårdarna. De ska också se till att tobakshandlarna håller på 18-årsgränsen vid försäljning av tobak.

Kommunerna har även ansvar som samordnare och drivande kraft i det lokala folkhälsoarbetet och driver dessutom verksamheter där tobaksfrågan är särskilt angelägen att arbeta med som i skolorna och annan barn- och ungdomsverksamhet liksom i vården och omsorgen av äldre och funktionshindrade.

Undersökningar visar att någon form av tobaksförebyggande arbete förekommer i mindre än hälften av kommunerna, 42 procent. Det arbetet ingår ofta som en del i ett större program tillsammans med alkohol och narkotika. De senare anses kräva mer akuta insatser. Därför kommer arbetet mot tobak i andra hand, trots det starka samband som enligt forskning och erfarenhet finns mellan alla drogerna. Två tredjedelar av kommunerna saknar en person med särskilt ansvar för tobaksfrågorna.

I en undersökning uppger 94 av 239 kommuner att minskat tobaksbruk är ett av de folkhälsomål som prioriteras. Vad detta innebär i praktiken framgår inte.

Enligt de nationella målen för folk-

hälsan som regering och riksdag beslutat ska andelen rökare bland de grupper som röker mest halveras fram till år 2014. Halveras ska också antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa.

Om de målen ska uppnås under de år som återstår krävs breda samhällsinsatser, skriver Statens folkhälsoinstitut i Kommunguide. Många olika aktörer måste samarbeta på olika nivåer och i det arbetet har kommunerna en mycket viktig roll.

Bara en sådan åtgärd som att hjälpa de anställda med rökavvänjning skulle i en kommun med 15 000 invånare och 1 300 anställda innebära en besparing på fyra miljoner kronor om året. Det är siffror som arbetats fram i projektet Rökfri på jobbet och som presenteras i Kommungui-

de. Fyra miljoner motsvarar 11 heltidstjänster för i genomsnitt en månadslön på 29 000 kronor, inklusive sociala avgifter.

Kostnaderna för rökare består av extra sjukdagar och rökpauser.

Kommunguide har kommit till för att stimulera kommunerna och ge dem uppslag till hur man stegvis kan arbeta fram en tobakspolitisk policy. Skriften har tillkommit i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting, Kumla kommun, stadsdelen Rinkeby i Stockholm och Myndigheten för skolutveckling.

Ansvarig för nyhetsutskicket är Carl-Olof Rydén
[c-o.ryden@telia.com]

Lösningen till korsord 3 från juni 2005

STORHA DE SÄSSEL BOR	B	BURJA	SÄGTA	ÄR VISSA RÖKKA	GÖR HÖRDA ÄR RUTAN	VÄRT SLUT FRU	S	ROTTERNA TÄRRA PÅ BRÄTT	V	SKOVLÄGE	
UDGÅVA MED 1.375	L	A	S	ER	K	L	I	N	I	K	
SÄCK 1.200 DIN 1/4	A	N	T	L	I	G	E	N	T	R	
STEL	S	T	R	A	M	HÄR LIT MÄTT FÄR	D	A	N	T	E
X	K	Ö	K	F	R	I	T	T	HÄR LIT VÄR NUS	A	
SÄG ALLA GÅ RÖK	V	Ä	G	A	R	A	G	FRÅN FÖR TÄR TVÄ	I	T	
V	A	D	KÖK- LINT	O	S	DRÖGDE (GÅRAN- LÄP)	U	N	N	I	
EN FÖR SÄ	A	FÄR- TRÖCKEN	S	P	Å	R	E	N	V		
EN SÄ	V	EN HÄR ÄR ALLA MÖTTAN OCH VÄR	S	O	T	A	DE HÄR OFTA TÄR RISK	G	I		
C	A	F	E	HÄR TÄR OCH I GÅRAN	&	O	C	H	OM DE SÄKTA ÄR NUS	S	T
EN HÄR ÄR NÄR TÄR	J	E	A	N	-	N	I	C	O	T	E
ROVTA	E	G	N	A	HÄR SÄ SÄ SÄ	D	T	HÄR ÄR SÄ SÄ	M	E	T
HÄR SÄLLE	R	E	S	T	A	U	R	A	N	G	!
HÄR SÄLLE	T	U	L	O	HÄR SÄ SÄ	Ä	R	A	HÄR SÄ SÄ		
HÄR SÄLLE	E	L	E	N	HÄR SÄ SÄ	M	A	L	HÄR SÄ SÄ		
HÄR SÄLLE	N	A	R	A	HÄR SÄ SÄ	N	D	HÄR SÄ SÄ			

VISIR's 4:de korsord!

KAN DU SLITET PÅ VERSEN? <i>Rosor är alltid rosor om än i spruckna krus men snus är bara snus om än i ....</i> 		 SPOST	SPIRA	VIMSIG	KAN KÄTTER	LITER	TAK-KANT	LÄTT	
GA VILGE ARBETAR FÖR JÄMLIKHET						ELAK KAN MAN DRA SIG			
 BRON-INFLAMMATION SHÄTT I OST			BOR PÅ JOKI LANKA						
SVÅNGIG DANS HÄSTUDJ "FARLIGA ÄMNEN I SNUS"			VERKLIG	PÅ PÅ- KNAPP	500		TÖFSBJUR UTTRYCK		OM- DÖMES- LÖS
LÄNGST NER.					ISLAND 21 JUNI FELD MARIA				OFTA MED FASA!
GÅLLÖC NER KORT		SLÄKT MED TOBAKS- SI BANTAN	TVA LIKA	SE BE- I ÄTFN ?		I HJUL			
GEOMET- RIK- AXEL		SLÄKT MED 10 DMKS- PLANTAN				LÄTT ATT GNIDA ÅTERLJUD			
 HÖR IHOP MED SÅL SYRE		GÅR DEN FÖRSTE STATLIGA FINNS							HODDST OCH VÖRGNÄP.
KÄLLUM	FÖRSVAR 23/12		BAI K- FORM	KLAR- TECKEN!			MELLAN OCH MID		
POVEL				LUKTAR ÄNGEST					
STANK			VAK TRÅD			KRAFT			
STÄLLA I VISS RUTA						FN- FRYGGVE			
PSYNOLO- GER MOT TOBAK			NÖT- HADAM		INDEK- BÖRD				

VISIR önskar alla medlemmar och andra ett framgångsrikt gott slut på året då det blev förbjudet att röka på restauranger.

Det är Leili Hägg, bosatt i Märsta, som har konstruerat även detta korsordet för VISIR's läsare. Håll till godo.

Vi säger tack Leili!

Lösning nr 4 publiceras i nästa nummer av VISIR Aktuellt 2006.

Riksförbundet VISIR
Hälsans Hus
Fjällgatan 23A
116 28 Stockholm

Inga rökare i barnböcker, tack

Det kräver en VISIR- medlem!

-Snälla VISIR skriv till Författarförbundet och påpeka hur fel det är att uppmana till rökning. För det är ju det som sker när vuxna rökare visar upp sig på bild. Speciellt när illustrationerna riktar sig till barn.

Dagmar i Lerum har varit medlem i VISIR under 30 år och nu har hon sett nog. Hennes barnbarn växer upp och hon vill verkligen förskona dem från att se rökande människor på bilder i barnböcker."

Det var när Dagmars dotter, som nyligen lånade Gunilla Bergströms böcker på biblioteket om Alfons, hon upptäckte bilderna.

I Visor av Alice Tegner finns teckningar av Elsa Beskow. På flera av sidorna poserar en sjöman glatt med pipa i munnen.

- Jag hade lovat mina två barn att om dom inte började röka skulle dom få 1000 kronor när dom fyllde 20 år. Det kostade mig några tusen men det var det värt. Dom har aldrig börjat och nu är det vår sak att upplysa alla andra om riskerna med tobak.

Hallo där, Pappa Åberg. Släng pipan i soppåsen. Tänk på att barn gör som vuxna gör.

I boken Hurra för pappa Åberg av Gunilla Bergström, Raben & Sjögren, hittade vi pappan rökande pipa på 2 sidor. Det fanns inget som motiverade att pappan skulle röka just på dessa bilder.

Boken är utgiven 1993, första gången. Rökarna var för 10 år sedan många fler än i dag och tobakens skadeverkningar hade inte fått så stor publicitet. Det är mycket tack vare VISIR's kampanjer som rökarna minskat i antal.

Text Kjell Hedlund

Riksförbundet VISIR (Vi Som Inte Röker) är en ideell förening, politiskt och religiöst fristående, som är helt beroende av medlemmarnas stöd. VISIR arbetar för fler rökfria miljöer och för att ingen mot sin vilja ska utsättas för tobaksrök. Tillsammans med sina läns- och lokalföreningar bedriver VISIR ett informations- och opinionsbildande arbete runt om i landet.

BLI MEDLEM NU! Årsavgift, som inkluderar 4 nr av VISIR Aktuellt, huvudmedlem 150 kr, familjemedlem 30 kr, ungdom upp till 25 år 50 kr, skolor och organisationer 300 kr. Postgiro 60 94 07-2.

**Adress: VISIR, Hälsans Hus, Fjällgatan 23 A, 116 28 Stockholm.
Tel 08-591 282 11, E-post:visir@telia.com Hemsida: www.visir.a.se**

**Författarna är verksamma inom
Riksförbundet VISIR**

